

felől vitathatatlanok az egyre megmutatkozó pozitív próbálkozások, másfelől sajnálatosak a Tőkés által felsorolt negatívumok.

A könyv kilenc fejezete közül kiemelkedő a nyolcadik, az *Ökumenikus élet*, melyben a manapság különösen sokat hangoztatott (lásd: II. János Pál pápa debreceni jelenléte és a megbékélést elősegítő gesztusa), ám a valóságban még oly sok kívánnivalót maga után hagyó törekvést elemzi. S ami ránk leginkább vonatkozik, ír a Magyarországi Református Egyházhoz fűződő kapcsolatokról is. Azért sem közömbös ez a közelítés, mert mindkét országban szükséges a felelős szembenézés, s ugyanakkor a megbocsátó lelkiség, ha az elmúlt évtizedek ellentmondásos, bűnöktől sem mentes egyháztörténetére tekintünk vissza. Az itteni helyzet körülbelül annyival lehetett jobb, amennyivel „puhább” volt a diktatúra. Közös érdek ugyanakkor a megújulás, mely csak másodlagosan szervezeti és személyi; fontosabb ennél, hogy a népegyház egyben hitvalló egyház is legyen. Mindezek mellett tény, hogy a tárgyalt korszakban a két egyház közötti kapcsolat „mind szervezeti, mind lelki vonatkozásban csaknem a nullára zsugorodott.” Az pedig már a közelmúlt pozitív változása volt, hogy két esztendővel előbb a magyarországi egyház zsinati vezetősége határozott hangon foglalt állást a romániai helyzet ügyében, s egyebek között lemondásra szólította fel a két ottani püspököt az államhatóságok „ügyszerűtlen kiszolgálása” miatt. Túlzás lenne persze azt állítanunk, hogy e két püspök ezért nincs már a helyén...

Jelentős, tényfeltáró munka a Tőkés Istváné. S bár sok keserűség van benne, a szerző szilárd hitéből következik, hogy nem végzetesen pesszimista. Hiszen így ír: „A Romániai Református Egyház gyógyulását az Úr Krisztus eszközével is munkálni fogja. Ez a hit rejti a mű forrásánál és folyásánál egyaránt.” (*Magyarságkutató Intézet, Budapest.*)

BAKONYI ISTVÁN

SALLÓ ISTVÁN FAFARAGÁSA